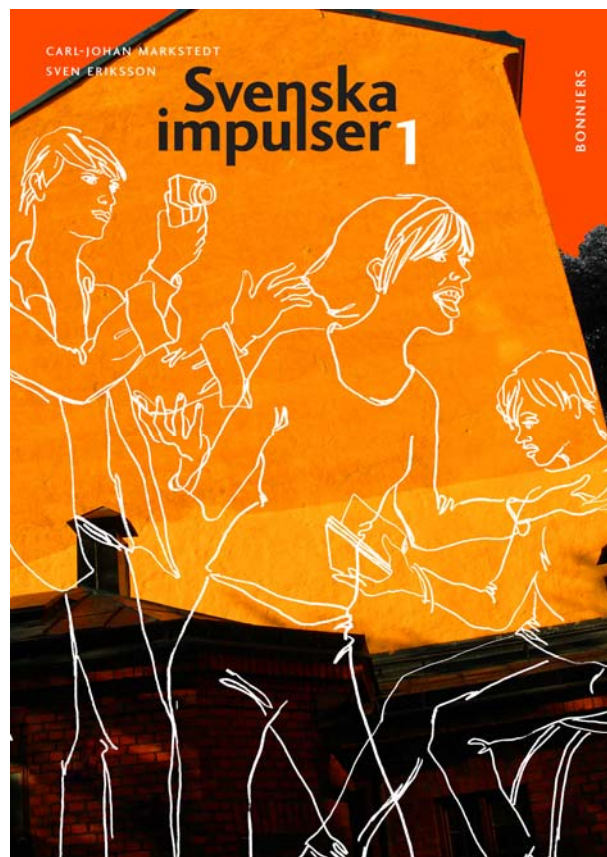

Nya impulser i svenska...

Lärarhandledning – Svenska impulser 1

Carl-Johan Markstedt

Innehållsförteckning

Komma igång med Svenska 1	s. 4
Introduktion till Svenska 1: tio övningar	s. 4
Mot läsfåtöljen	s. 6
Fyra förslag på hur kapitlet "Du som läsare" kan introduceras	s. 6
Uppgift till bilderna på s. 14–15 och s. 146–147	s. 7
Att introducera en roman – nio förslag	s. 8
Världens bästa noveller	s. 9
Årets bästa	s. 10
Poetry slam: historik och regler	s. 11
Vardagsmetaforer	s. 12
Länkar om litteratur och läsning	s. 16
Fem sätt att bearbeta en roman	s. 18
Min läslogg	s. 19
Ditt sätt att lära	s. 20
Studieteknik i tre punkter	s. 20
Håll tempot – om snabbläsning	s. 21
Två uppgifter om böcker och bibliotek	s. 23
Dina studievanor	s. 24
Min studiedagbok	s. 26
Checklista för bedömning av källor	s. 31
Ordet är ditt	s. 32
Insändaren – en övning i argumentation	s. 32
Håll ett argumenterande tal	s. 33
Stora bloggpriset	s. 34
På minuten	s. 35
Regler för debatten	s. 36
I skivrarverkstan	s. 37
Novell i miniformat	s. 37
Följ den röda tråden – checklista för skribenter	s. 38
Skriv fortsättningen på berättelsen	s. 39
Kamratrespons	s. 40

Bildens värld	s. 41
Tävling i filmrepliker: femton klassiska filmer	s. 41
Tala om film – femton förslag på redovisningsämnen	s. 42
Koll på språket	s. 44
Fyra förslag på hur kapitlet "Svenskan – ett språk eller flera?" kan introduceras	s. 44
Elva minilektioner i språkriktighet	s. 45
Flera ord i mobilen!	S. 46
Uppdrag: språkvårdare	s. 47
Arbeta med bokens bilder	s. 48
Arbeta med bilder – material till ett antal bilder i Svenska impulser 1	s. 48
Bokens bästa bild!	S. 59

Komma igång med Svenska 1

Introduktion till Svenska 1: tio övningar

Här får du tio förslag på hur du kan inleda din svenskkurs.

- 1. Parintervjuer** Låt eleverna intervjua varandra parvis och presentera varandra inför klassen.
- 2. Brevet till mig själv** Låt eleverna skriva varsitt brev om hur de vill att deras gymnasietid ska bli. (Uppgift i *Svenska impulser 1*, s. 57.)
- 3. Min sommarräkning** Låt eleverna läsa *Sommarräkning* av Sonja Åkesson och skriva egna dikter.
- 4. Mitt namn** Låt eleverna presentera sig själva och berätta om sina namn för kamraterna. Låt dem skriva namndikter (*Svenska impulser 1*, s. 39) alternativt söka information om sina förnamn och berätta för klassen. Information om sina namn får eleverna genom att intervjua sina föräldrar samt i litteratur och på nätet, där det finns flera webbplatser om namn och namns betydelse.
- 5. En sak jag inte kan leva utan** Låt eleverna, i mindre grupper eller i helklass, berätta om sig själva via en sak som är viktig för dem. (Uppgift i *Svenska impulser 1*, s. 90.)
- 6. Musik som betyder något** Låt eleverna, i mindre grupper eller i helklass, berätta om sig själva via en artist eller ett band som de gillar. (Uppgift i *Svenska impulser 1*, s. 90.)
- 7. Lär känna din nya lärobok** Låt eleverna göra uppgiften i *Svenska impulser 1* på sidan 66, i vilken de bekantar sig med innehållet och huvudtankarna i boken. Uppgiften kan mycket väl leda vidare in i ett samtal om det centrala innehållet i Svenska 1.
- 8. Hitta på skolan** Gör en tipsrunda på skolan – på tid! Gör en enkät med frågor som tvingar eleverna att utforska skolan. Ställ frågor av typen: Vilka lärare sitter på institutionen med salsnummer xxx? Vad för slags undervisning bedrivs i salen xxx? Vilken är den närmaste utrymningsvägen om man står i korridoren xxx? Hur många datorer finns det i biblioteket?

9. En klass – trettio unika röster Klassrummet är en social miljö där det är viktigt att både ge och få ta plats. I den stora grupp som en gymnasieklass är, är det viktigt att skapa en god och trygg stämning där alla lyssnar till varandra och kan samarbeta, samtidigt som var och en tillåts sticka ut ur mängden och vara sig själv. Ett lekfullt sätt att visa hur allas unika röster kan smälta samman är att låta eleverna bilda talkörer. En sådan uppgift finns i *Svenska impulser 1*, s. 87–89. En annan text som lämpar sig väl för en talkör är Lina Ekdahls dikt "Solidaritet". Den finns i *Upplev litteraturen 1* (s. 191).

10. Den första läsningen Introducera ett arbetssätt kring läsning och litteratursamtal genom att låta eleverna läsa en novell och därefter skriva och samtala om sin läsoplevelse. Förslag på novell: *Kylan* av Inger Alfvén. Novellen finns i *Upplev litteraturen 1* (s. 280). Efter läsningen gör eleverna den tillhörande skrivuppgiften (skriv ett signalement av huvudpersonen). Låt eleverna läsa upp sina signalement i mindre grupper. Uppmana dem att försöka visa vad i texten som fick dem att uppfatta personen så som de gjorde. Hur kan det komma sig att vi uppfattar texter på olika sätt? Hur skiljer sig läsning av skönlitteratur från läsning av sakprosa? Vad för slags frågor kan vara intressanta att ställa till skönlitterära texter?

- Tips: Förslag på vad eleverna kan ta upp i sina signalement får de i *Svenska impulser 1*, s. 124.
- Tips: En annan uppgift i lärarhandledningen anknyter till uppgiften ovan: "Uppgift till bilden på s. 14–15".

Mot läsfåtöljen

Fyra förslag på hur kapitlet "Du som läsare" kan introduceras

- **Introduktionsuppslaget**

Låt eleverna studera illustrationen och läsa dikten av Lennart Hellsing på s. 8–9. Ställ följande frågor till eleverna: Hur tycker du att bilden och dikten skildrar läsning och litteratur?

Förmedlar de samma känsla och budskap? Vilka olika anledningar till att läsa ger bilden och dikten uttryck för?

- **Den oändliga historien** Läs utdraget ur *Den oändliga historien* på s. 13 högt för klassen. Låt dem därefter få skriva en stund kring vad de själva tänker när de ska till att öppna en ny bok och börja läsa. Hur ser de på sig själva som läsare? Vad läser de helst och hur ofta läser de? Vilka böcker har de läst under högstadiet – och vad vill de läsa på gymnasiet?

- **Människan och gatunätet** Låt bilden på s. 14–15 fungera som utgångspunkt för ett samtal om läsning och läsoplevelser. Se separat uppgift i lärarhandledningen.

- **Barndomens berättelser** Låt eleverna göra skrivuppgiften på s. 133, om vilka berättelser de minns från barndomen. Följ upp med en diskussion i klassen om behovet av berättelser och varför vissa berättelser fastnar.

Uppgift till bilderna på s. 14–15 och s. 146–147

Denna uppgift syftar till att belysa för eleverna hur olika läsare eller betraktare kan uppfatta texter eller bilder på olika sätt. Här blir det en bild som får fungera som exempel.

Bilden på s. 14–15 kommer från Cornelia Walderstens bok *Bokstavligt talat: samtal i stan*. Det är en bild som föreställer ett gatunät. Men bilden kan också sägas föreställa en människa i profil. Bilden kan därtill avläsas som en metafor över alla de platser som vi som individer besöker och betraktar som viktiga i våra liv – en slags inre geografi. Om man ser gatunätet eller människan eller något annat beror givetvis inte på bilden i sig, den förändras inte, utan på hur betraktaren väljer att se den.

På samma sätt är det med skönlitterära texter, de kan uppfattas och tolkas på olika sätt av olika läsare. Det är när vi samtalar med andra som vi får tillgång till deras upplevelse av texten. Det innebär givetvis inte att vår egen upplevelse trängs undan. När vi delar med oss av våra tankar kring litteratur, och får tillgång till andras, blir upplevelsen av det lästa både rikare och intressantare.

Locka in eleverna i dessa tankegångar genom att låta dem studera bilden ur Walderstens bok. Ge klassen följande instruktioner:

1. Titta var och en på bilden på s. 14–15. Beskriv vad den föreställer med ett par ord.
2. Jämför era beskrivningar med en kamrat. Har ni uppfattat bilden på samma sätt?
3. Fundera tillsammans vidare kring på vilket sätt ert samtal om bilden också kan vara relevant för läsning av skönlitterära texter.

Ytterligare en bild i *Svenska impulser 1* som kan locka till intressanta samtal är Nils Dardels *Drama eller Crime passionnel* (s. 146–147). Till de frågor som redan finns till bilden kan följande läggas till: a) Vilket kön är det egentligen på personerna på bilden? b) Berättar målningen om ett offer – eller två? c) Varför reagerar djuren på bilden så olika? d) Hur uppfattar du de döda djuren, fällarna, på golven? Vilken funktion spelar de i bilden?

Att introducera en roman – nio förslag

Introduktionen av en roman syftar till att skapa förståelse inför läsningen. Genom att lyfta upp en fråga eller ett tema som romanen behandlar blir introduktionen ett bra tillfälle att sätta igång tankar hos eleverna som de kan bära med sig under läsningen.

- 1. Titel och omslag** Vilka tankar och förväntningar väcker omslaget och titeln?
- 2. Ljudbok eller högläsning** Inled läsningen med att läsa eller lyssna till romanens inledning.
- 3. Trettio post-it-lappar** Låt eleverna skriva ner en fråga som högläsningen av inledningen väckte. Alternativt skriv ett centralt tema för romanen på tavlan (*vänskap, ärlighet, respekt*) och låt eleverna på sina lappar med en mening berätta vad ordet betyder för dem.
- 4. Det vet jag redan! Det tycker jag!** Handlar romanen om vampyrer? Om aborter? Om kärlek vid första ögonkastet? Om att växa upp i en förort? Om andra världskriget? Låt eleverna få aktivera sin kunskap eller sina åsikter i ett kortskrivande om bokens tema, tid eller miljö. Följ upp med en diskussion i ämnet.
- 5. Kortskrivande** Låt eleverna få skriva en stund kring ett citat eller ett kort utdrag ur romanen alternativt kring en bild med koppling till romanen.
- 6. Värderingsövning** Inled läsningen med en värderingsövning som väcker frågor och tankar som också behandlas i romanen. Återknyt gärna till övningen efter avslutad läsning. Tycker eleverna likadant nu?
- 7. I en annan tid** Låt eleverna, om romanen utspelar sig i en tid som känns avlägsen för eleverna, söka information om den tiden.
- 8. Påbörja punktmarkering av en karaktär** Presentera romanens viktigaste karaktärer genom att plocka ut ett spännande citat om varje person ur boken. Eleverna väljer den karaktär som de fastnar mest för, som de ska punktmarkera under läsningen.
- 9. Trettio spanare** Ge eleverna i uppdrag att under ett par dagar eller en vecka hålla utkik efter händelser eller fenomen i nyhetsflödet med koppling till romanen.

Världens bästa noveller

2006 röstade lyssnarna till Sveriges Radios P1 om vilken novell som de ansåg var världens bästa. På sidan 30 i *Svenska impulser 1* berättas det om vilka tre noveller som toppade listan. Här är en längre lista med de tio översta novellerna:

1. August Strindberg, *Ett halvt ark papper* (1903)
2. Stig Dagerman, *Att döda ett barn* (1955)
3. Hjalmar Söderberg, *Pälsen* (1898)
4. Anton Tjechov, *Damen med hunden* (1899)
5. Guy de Maupassant, *Fettpärlan* (1880)
6. Thomas Mann, *Döden i Venedig* (1912)
7. Truman Capote, *Ett julminne* (1958)
8. Nikolaj Gogol, *Kappan* (1843)
9. Torgny Lindgren, *Huset* (2003)
10. Karen Blixen, *Babettes gästabud* (1958)

Årets bästa

Den tionde december varje år delar Svenska Akademien ut en av världens finaste litterära utmärkelser: Nobelpriset. Redan långt innan priset delas ut diskuteras det vem som borde få årets pris. Det publiceras listor på vilka författare som anses ligga bra till och det går till och med att spela om pengar på vinnaren. Valet av vinnare väcker ofta starka känslor: Har rätt författare fått priset, och håller det författaren skrivit högsta kvalitet?

Nobelpriset i litteratur

Nobelpriset har fått sitt namn efter Alfred Nobel, en svensk uppfinnare som sysslade med sprängämnen och kom på dynamiten. Nobelpriset i litteratur har delats ut sedan 1901. Svenska Akademien – som från början inte alls gillade uppdraget – utser pristagaren. Vinnaren får cirka tio miljoner kronor.

Några kända pristagare är Selma Lagerlöf (1909), Eugene O'Neill (1936), Pär Lagerkvist (1951), Ernest Hemingway (1954), John Steinbeck (1962), Toni Morrison (1993), Dario Fo (1997), J.M. Coetzee (2003), Doris Lessing (2007) och Mario Vargas Llosa (2010).

Men Nobelpriset är långt ifrån den enda litterära utmärkelsen. Varje år delas ett flertal priser ut till författare, journalister, musiker och skådespelare.

Undersök

Välj ett pris inom litteratur, musik och film. Sök information på nätet. Ta reda på:

- varför det instiftades
- vem som utser det
- vad priset består av
- när och under vilka omständigheter priset delas ut
- någon eller några av pristagarna

Tala

Presentera ditt val av pris och pristagare inför en mindre grupp eller för klassen. Läs gärna upp ett stycke ur ett verk av någon av pristagarna, spela upp en låt eller visa en sekvens ur en film.

Poetry Slam: historik och regler

Poetry Slam är tävlingar i poesi. Poeterna framför sina dikter inför publik och framförandet betygssätts av en jury som består av frivilliga ur publiken. Världens första Poetry Slam hölls på en jazzklubb i Chicago i mitten av 1980-talet. Tanken bakom Poetry Slam är att framförandet – uppläsning av dikten – är en konst i lika hög grad som själva skrivandet.

Poetry Slam introducerades i Sverige i mitten av 1990-talet. Sedan 1997 arrangeras Svenska mästerskapen i Poetry Slam årligen i någon svensk stad. På SM kan deltagarna tävla både individuellt och i lag. Bob Hansson, Solja Krapu, Daniel Boyacioglu och Olivia Bergdahl är några av SM-vinnarna.

En Poetry Slam-variant är så kallad improesi. Här har poeten fyra minuter på sig att improvisera utifrån en given mening alternativt kring ett ämne som de drar ur en hatt.

Ett Poetry Slam leds ofta av en MC – Master of ceremonies – som presenterar de tävlande och guidar juryn och publiken under kvällen.

De svenska officiella Poetry Slam-reglerna är:

1. Dikterna som framför ska vara originaltexter framförda av poeten själv.
2. Poeten har tre minuter på sig att framföra sin dikt. Tidsövertramp ger minuspoäng.
3. Dikterna ska framföras utan rekvisita, musikinstrument eller andra effekter.
4. Juryn består av frivilliga ur publiken. Tre eller fem jurymedlemmar ger poäng för texten och framförandet. Juryns poäng räknas ihop direkt efter framförandet.
5. Varje jurymedlem kan ge maximalt 10,0 poäng för ett framförande. Har juryn fem medlemmar stryks lägsta och högst poängtalet.

Vardagsmetaforer

På sidan 43 i *Svenska impulser 1* finns en övning där det gäller att komma på vardagsmetaforer. Här är en några exempel på vardagsmetaforer:

avskärma sig
glasögon
gräsmatta
stjärna (känd person)
soffpotatis
torrboll
snorkråka
blodad tand
bakom flötet
korkad
öra (på muggen)
träsmak
trädkrona
badkruka
gottegris
hög (drogpåverkad)
dansk skalle
kasta in handduken
gamnacke
åskmoln (om någon som är arg)
pudding, böna, kex (om någon som är snygg)
högtalare
burk, dumburk (tv)
nöt (korkad)
tvillingsjäl
felande länk
flaskhals
smörig
tvättbräda
curlingföräldrar
hänga upp sig på något

Länkar om litteratur och läsning

Om litteratur och läsning

<http://nobelpriskampen.se>

Nobelpriskampen är interaktiva spel som bygger på romaner av en nobelpristagare. Kul och annorlunda.

www.ponton.nu

Ponton är en tidskrift och en webbplats för unga läsare och skribenter. Även redaktionen består till största del av ungdomar som väljer ut texter, skriver artiklar, fotograferar och illustrerar. På Pontons webbplats finns ett diskussionsforum, författarintervjuer och mycket mer.

www.estradpoesi.com

Om Poetry Slam-fenomenet: regler, historik, dikter, länkar, poeter.

www.forskning.se

Tio intressanta frågor och tio lärorika svar om läsning. Under temat "Läsning" samlas den senaste forskningen kring vad som händer i hjärnan när vi läser, hur barn lär sig läsa och hur läsandet har utvecklats under seklen. Här ges också svar på frågor om djur och datorer kan läsa, och vem som egentligen läser i dag. En fyllig sajt väl värd ett besök.

www.bokhora.se

En webbplats för alla bokälskare. Kvinnorna bakom bokhora presenterar sig så här: "Bokhora.se är en site där fem litteraturläsnare skriver om böcker, tidningar och andra texter de läser, samt om boklådor, aktuella litteraturdebatter och allt annat som har att göra med deras största intresse: att läsa världen. Bokhora främjar det gränslösa läsandet. Vårt mål är att skapa en plattform för den förbehållslösa textdiskussionen. Vi är oberoende av allt utom det skrivna ordet."

Topplistor

www.svb.se/bokfakta/svenskatopplistor

Svensk bokhandel sammanställer månadsvis topplistor över den mest sålda skön- och facklitteraturen i Sverige.

<http://www.fof.se/tidning/2004/2/strindberg-forskarfavorit>

Sveriges bästa bok genom tiderna är August Strindbergs *Ett drömspel*. Det tycker åtminstone ett fyrtiotal professorer i litteraturvetenskap som tillfrågades av tidskriften Forskning & Framsteg om vilka de bästa skönlitterära verken är på svenska. På andra plats kom Carl Michael Bellmans *Fredmans epistlar*. Hela listan finns på tidskriftens webbplats.

Nya impulser i svenska...

<http://runeberg.org/admin/19971211.html>

Över 21 000 biblioteksbesökare över hela landet var med och röstade fram århundradets bästa svenska bok i den stora omröstning som BIF (Biblioteket i fokus) i samarbete med de svenska folkbiblioteken och dåvarande SAB – Sveriges Allmänna Biblioteksföreningen – genomförde hösten 1997. Överlägsen vinnare blev Vilhelm Mobergs *Utvandrarsvit*, som fick nästan dubbelt så många röster som tvåan. På Projekt Runeberg finns hela listan med sammanlagt hundra titlar.

<http://runeberg.org/admin/19980525.html>

Utvandrarsviten toppar även den lista över århundradets mest betydelsefulla svenska böcker som röstades fram av tv-programmet *Röda rummets tittare* våren 1998. 17 000 deltog i omröstningen. På andra plats kom Harry Martinsons *Aniara* och på tredje Frans G Bengtssons *Röde orm*. Bland de författare som återfinns på listans tjugo översta platser finns endast två kvinnor, Astrid Lindgren och Selma Lagerlöf.

Fem sätt att bearbeta en roman

På sidan 23 i *Svenska impulser 1* finns förslag på hur man kan bearbeta romaner. Här är ytterligare fem förslag.

1. Instruktioner till regissören

Romanen ska bli film. Inför manusskrivning och rollsättning vänder sig filmteamet till läsarna för att få veta hur de uppfattat berättelsens karaktärer. Du bestämmer dig för att ge din bild av den karaktär som du fastnade mest för. Skriv ett brev och berätta vad som utmärker din favoritkaraktär. Hur är den här personen? Vilka egenskaper är mest framträdande? Vilka är de viktigaste relationerna? Hur resonerar han eller hon i olika situationer? Hur påverkas personen av händelserna i boken?

2. Dagboken

Skriv två sidor i en av karaktärernas dagbok vid valfritt tillfälle i romanen. Vilka tankar och känslor snurrar i personens huvud i det här skedet av berättelsen? Vilka händelser i berättelsen vill personen kommentera, och vilka personer i hans eller hennes omgivning betyder mest just nu? Hur ser personen på framtiden?

3. Mina kvarter

Tänk dig en av karaktärerna i berättelsen sätter sig ner framför datorn för att beskriva sina tankar om platsen där han eller hon bor. Hur är det att leva där? Vilka är de största fördelarna? Vilka är nackdelarna? Hur är människorna och stämningen? Vilka trender eller normer råder? Vad pågår där just nu? Hur ser framtiden ut? Är detta en plats att stanna på för alltid – eller ett ställe att fly ifrån så snabbt det går? Beskriv platsen så som du föreställer dig att din karaktär skulle göra.

4. Tre minuters-trailern

Romanen ska bli film och nu behövs en trailer. Skriv tillsammans med några kamrater ett kort manus till en trailer på tre minuter. Det viktigaste är att er filmsnutt väcker ett intresse hos publiken – innehållet bestämmer ni över själva! Dramatisera några snabba scener ur boken eller låt några karaktärer berätta kort om sig själva. Använd en speakerröst eller skriv skyltar med nyckelord eller utdrag ur recensioner. Filma gärna trailern med en mobiltelefon.

5. Förordet

Romanen ska ges ut i en ny pocketutgåva. Den nya utgåvan behöver ett förord som introducerar berättelsen för läsaren. Skriv förordet! Ditt förord ska bygga på din egen läsning av romanen, men fyll gärna på med fakta om till exempel författaren. Kom ihåg att inte avslöja för mycket av handlingen! Förslag på frågor att besvara: Vilken genre tillhör romanen? Var utspelar den sig? Vilka är berättelsens centrala karaktärer? Vilka frågor är centrala för handlingen? Varför är den värd att läsas?

Min läslogg

Romanens titel och författare: _____

Datum när jag började läsa: _____

Så länge ska läsningen pågå: _____

Citat	Min kommentar

Ditt sätt att lära

Studieteknik i tre punkter – en sammanfattning av kapitlet ”Dina studier”

Du har nu arbetat med ett kapitel som handlar om hur du på olika sätt kan få ut mer av dina studier. Du har fått en hel del studietips inför din gymnasietid och fått fundera över hur du själv studerar på bästa sätt. Säkert har du lärt dig en del nya saker om minnet, hur man för effektiva anteckningar och om olika sätt att läsa. En del har kanske varit repetition av sådant du kände till sedan tidigare.

En viktig del av inläringen handlar om repetition. Den kunskap som vi inte repeterar blir sällan bestående. Därför får du här en sammanfattning – en repetition – av innehållet i kapitlet. Sammanfattningen är indelad i tre faser och tar upp saker att tänka på *före*, *under* och *efter* ett studiepass eller ett inläringstillfälle.

Innan du sätter igång

- Hitta motivationen. Ta fasta på det som är intressant och roligt. Bestäm dig för att du vill lära dig!
- Tänk igenom dina studievanor. Planera så att du undviker onödig stress.
- Skaffa överblick över det som ska läras in. Om du ska läsa ett avsnitt i boken: skumläs sidorna först. Om ni ska ha en genomgång i klassrummet: repetera dina anteckningar från lektionen innan.

Under själva studiepasset eller inläringstillfället

- Var aktiv och koncentrerad på lektionerna.
- För anteckningar under genomgångar och i diskussioner. Om du läser på egen hand – läs med pennan i hand.
- Engagera många sinnen. Skriv tankekartor, använd färger, läs tyst, läs högt, studera tillsammans med några kamrater.

Efter studiepasset eller inläringstillfället

- Repetera det du lärt dig.
- Använd dig av minnestekniker och skapa ramsor eller ”bilder” i ditt huvud som du då och då går igenom på nytt.

Håll tempot – om snabbläsning

Att läsa kräver koncentration. Men ibland räcker det inte med att man anstränger sig att läsa noga och uppmärksam. För de flesta av oss händer det då och då att vi ändå inte minns särskilt mycket av det vi nyss läste, trots att vi tycker att vi var koncentrerade. Vad beror det på? Många gånger är förklaringen enkel: Vi läste för långsamt. Vi var så fokuserade på att läsa varje ord i texten så hjärnan helt enkelt blev uttråkad, vilket i sin tur gjorde oss omotiverade och fick oss att tappa intresset för texten.

Vi läser olika texter med olika syften. Ibland vill vi luta oss tillbaka och sjunka in i språket och berättelsen. Andra gånger – till exempel när vi läser en bruksanvisning eller en manual – måste vi läsa långsamt och metodiskt för att inte riskera att missa något led i beskrivningen. Många gånger finns det dock mycket att vinna på att öka läshastigheten. Att läsa snabbare behöver inte innebära att förståelsen av texten försämras, eller att behållning av det vi läser minskar. Tvärtom kan en ökad läshastighet innebära att koncentrationen också ökar, eftersom hjärnan tvingas att hålla sig fokuserad.

Undersök: min läshastighet

Alla kan träna upp sin läshastighet. Först och främst gäller det att ta reda hur snabb eller långsam läsare man är. Välj en roman, vilken som helst. Ta tid på dig själv och läs i din vanliga takt i fem minuter. När fem minuter har gått stannar du. Besvara följande frågor:

1. Hur många sidor hann du läsa?
2. Hur många ord innehåller en sida i boken (välj vilken sida som helst i boken som snittsida)?
3. Multiplicera antalet ord per sida med antalet sidor som du hann läsa. Om du hann läsa en och en halv sida räknas det som 1,5. Hur många ord blir det?
4. Dividera antalet ord som du fick fram under punkt 3 med antal minuter du läste, alltså 5. Resultatet anger hur många ord per minut du läste.

Med hjälp av tabellen kan du kontrollera din läshastighet.

Antal ord per minut

Under 200
Mellan 200 och 300
Mellan 300 och 400
Över 400

Läshastighet

Under genomsnittet
Genomsnittlig läshastighet
Över genomsnittet
Snabb läshastighet

Hur snabbt eller långsamt vi läser handlar om hur våra ögon förflyttar sig över raderna och orden. Om vi ska lära oss att läsa snabbare måste vi träna oss i att titta på orden under så kort tid som möjligt; att "hoppa" snabbare med blicken mellan orden, utan att för den sakens skull missa betydelsen. Att läsa – rent tekniskt – innebär nämligen att våra ögon hoppar framåt längs raden. Vid varje "landning" fixeras ett eller flera ord, och sedan hoppar ögonen vidare.

Ett vanligt fel som många av oss gör är att vi uttalar varje ord tyst för oss själva under läsningen. Detta tar tid och är inte nödvändigt för att vi ska förstå det vi läser.

Undersök: hur läser jag?

Slå upp boken som du läste i vid förra uppgiften, och fortsätt att läsa där du slutade. Läs först en sida som du brukar läsa. Stanna sedan upp och fråga dig själv:

1. Hur gjorde du när du läste? Uttalade du mentalt varje ord? Hur förflyttade du blicken över texten?
2. Hoppade du tillbaka med blicken någon gång, till ord som du redan läst? Varför gjorde du det?
3. Tappade du koncentrationen vid något tillfälle, eller stannade du till och med upp helt och hållet, om än bara för någon sekund? Varför gjorde du det i så fall?

Undersök: ett annat sätt att läsa

Läs nu nästa sida i boken. Den här gången försöker du läsa på följande sätt:

1. Läs enbart med ögonen. Försök att stänga av den mentala högläsningen genom att koncentrera dig på att inte uttala orden som du läser. Detta kan till en början kännas lite konstigt om man är van att alltid uttala orden.
2. Gör längre hopp med blicken. Istället för att stanna upp vid varje ord, fixerar du en grupp med ord. Ögonen ska alltså röra sig snabbare över raden så att fixeringspunkterna blir färre.
3. Gör inga tillbakahopp. Även om du tyckte att du missade något ord är det viktigt att du håller tempot.

Hur kändes det att läsa på detta sätt? Påverkades förståelsen av texten? Kom ihåg att ett förändrat sätt att läsa kräver övning, och det är ingenting man blir duktig på med en gång.

Undersök: min nya läshastighet

Testa nu avslutningsvis din läshastighet på nytt. Läs fem minuter i boken enligt den beskrivna metoden ovan. Räkna sedan ut hur många ord per minut du läste och stäm av mot tabellen. Har din läshastighet ökat något?

Two assignments about books and libraries

Mitt drömbibliotek

A new library is to be opened in your municipality. The new library wants to attract all young people and now collects points from the municipality residents on how they want their new library to look. Obviously you want to be involved and influence! You decide to write a letter and tell about your dream library. Here are suggestions of what you can think about:

- How should the new library be furnished?
- Which opening hours should the library have?
- Which activities should take place there?
- What kind of literature do you think is especially important to invest in?
- What should the library offer besides books?
- Which rules should apply to the visitors?
- How should the new library be advertised?

Write your letter to the municipality!

En läskampanj – om jag får bestämma

Your school wants to make a big investment in reading. The purpose is to get the students to read more fiction. Before the plan is implemented, the school principal wants to collect thoughts and points from a few classes. Your class has been chosen and you get the assignment to write a personal letter and tell about your experiences of reading and give some tips on how you think one can get more young people to want to read. In your letter you can mention the following things:

- What kind of books do you like?
- How often do you read and where do you read?
- Why should one actually read books? What do you think?
- What kind of literature should the students be allowed to read during their gymnasium years?
- If you could give one tip on how to get young people to want to read more, what would that be?

Write your letter!

Dina studievevanor (*Svenska impulser 1 s. 58*)

Fråga	Mitt svar
När på dygnet är du som mest koncentrerad och får mest gjort – direkt efter skolan, på kvällen eller tidigt på morgonen?	
Vid köksbordet, vid skrivbordet eller på biblioteket – vilken studieplats föredrar du?	
Vissa studerar bäst till musik. Andra behöver tystnad omkring sig. Vad passar dig bäst?	
Vissa föredrar att sköta sitt skolarbete på egen hand. Andra vill gärna diskutera och arbeta ihop med andra. Vad föredrar du?	
Stryka under, skriva anteckningar, förhöra sig själv eller skriva egna provfrågor – hur gör du för att komma ihåg det du läst?	
Hjärnforskare rekommenderar inlärningsperioder på 45 minuter. Därefter behövs paus. Hur lägger du upp ditt hemarbete?	
Har du långt att resa för att komma till skolan eller träningen? Har ni håltimmar i schemat? Hur använder du den tiden?	

Vad gör du om du inte förstår något som läraren säger? Eller om du inte hinner med att anteckna något under en genomgång?	
Det är lätt att skjuta upp studierna till kvällen före provet eller läxförhöret. Hur planerar du för att slippa onödig stress?	
Att sova regelbundet, äta bra och röra på sig är viktigt för vårt välmående och vår koncentrationsförmåga. Hur tar du hand om dig själv?	

Min studiedagbok

(underlag till uppgiften i *Svenska impulser 1* s. 69)

Namn: _____

Klass: _____

Vecka: _____

Instruktioner

För studiedagbok under en vanlig skolvecka, från måndag till fredag. Skriv en sida i studiedagboken per dag. Varje sida i dagboken har två spalter samt utrymme i slutet för anteckningar om arbete utanför skolan.

I den första spalten beskriver du kort och i allmänna ordalag vad ni gjorde på lektionen, t.ex. "på historielektionen höll läraren en genomgång, sedan arbetade vi med grupparbetet i biblioteket innan vi återsamlades i klassrummet".

I den andra spalten kommenterar du ditt eget arbetssätt, t.ex. "jag antecknade under genomgången, under grupparbetet diskuterade vi först en stund, sedan letade vi information, jag hittade en bra sajt och förde lite anteckningar".

Sist i studiedagboken beskriver du kort om och hur du i så fall arbetar hemma, t.ex. "jag läste snabbt igenom anteckningarna från historielektionen, förhörde mig själv på engelskglosorna några gånger".

När veckan är slut utvärderar du ditt sätt att arbeta i skolan och hemma med hjälp av frågorna i utvärderingen. Här får du reflektera över vilka olika inlärningsmetoder du använder dig av, vad du tycker fungerar bäst för dig och om du skulle behöva göra några förändringar för att du ska få ut ännu mer av dina studier.

Min studiedagbok

Mitt schema Dag:	Detta gjorde vi på lektionen	Så här arbetade jag
Lektion 1 Kurs:		
Lektion 2 Kurs:		
Lektion 3 Kurs:		
Lektion 4 Kurs:		
Lektion 5 Kurs:		
Lektion 6 Kurs:		

Mina studier utanför skoltid: vad jag gjorde och hur länge jag gjorde det

--

Utvärdering

Läs igenom dagboken när veckan är slut och besvara frågorna.

1. På vilka olika sätt arbetar ni på lektionerna?

2. Vilka olika inlärningsmetoder använder du dig själv av?

3. Vad tycker du fungerar bäst för dig?

4. När på eftermiddagen/kvällen gör du mest av ditt skolarbete utanför skoltid?

Nya impulser i svenska...

5. Finns det något i ditt sätt att sköta dina studier som du skulle behöva ändra på? Vad i så fall – och varför?

6. Andra tankar som försöket att föra studiedagbok väckte hos dig?

Checklista för bedömning av källor (*Svenska impulser 1 s. 77*)

Frågor att ställa till källor	Bedömning av min källa
Vem har skrivit texten? Finns information om den eller de som ligger bakom texten?	
Vad handlar den om? Verkar författaren kunnig inom sitt område?	
När är texten skriven? Hur aktuell är informationen?	
Var är den publicerad? Finns informationen hos en privatperson, en organisation, ett universitet, en myndighet?	
Varför är texten skriven? Vill den påverka eller ge fakta?	
Hur är texten skriven? Ger den ett trovärdigt intryck eller inte?	
Är informationen användbar för dig?	

Ordet är ditt

Insändaren – en övning i argumentation

Leta upp en insändare eller debattartikel. Din uppgift är att läsa in dig på artikeln så väl att du kan presentera den muntligt för dina klasskamrater – som om det var du som skrivit den.

Arbeta så här:

- Välj en insändare eller debattartikel, gärna i ett ämne som berör många och som väcker känslor. Du behöver naturligtvis inte hålla med om de åsikter som artikelförfattaren driver. Tvärtom kan det vara utvecklande att sätta sig in i en argumentation som man egentligen inte stödjer.
- Läs igenom artikeln noga. Ta hjälp av kapitlet "Argumentera" i *Svenska impulser 1* (s. 102–109) och ringa in artikelns tes, argument och eventuella motargument. Undersök även hur artikeln är disponerad: Hur inleds den? När kommer tesen? Vilka argument stödjer tesen? Vad är det för slags argument och hur är de ordnade?
- Skriv ett stolpmanus för din presentation där du följer artikelns övergripande struktur. Beräkna att din presentation ska ta cirka 5 minuter. Du behöver inte ta upp allt som står i texten, utan koncentrera dig på det som du uppfattar som kärnan i argumentationen. Fundera igenom vilka ord och meningar ska bär betonas särskilt och markera det i ditt manus.
- Håll din argumentation inför kamraterna så trovärdigt och engagerat du kan!

Håll ett argumenterande tal

Den som ska argumentera för en åsikt behöver trovärdiga argument – men också en plan för i vilken ordning dessa argument ska komma. Den som tänker igenom vilka argument han eller hon vill använda och hur argumentationen ska läggas fram blir både säkrare och mer övertygande i sin framställning.

På sidan 109 i *Svenska impulser 1* finns ett exempel på hur en argumentation kan läggas upp. Här handlar det om snusförbud.

Arbeta tillsammans med en kamrat. Följ mallen för exemplet med snusförbud, men välj ett eget ämne som ni tar ställning för eller emot och skriv ett stolpmanus till ett argumenterande tal som innehåller inledning, en tydligt formulerad tes, argument och motargument samt en avslutning.

På sidan 108 i *Svenska impulser 1* får ni ytterligare hjälp med hur ni kan tänka när ni planerar er argumentation. Förslag på ämnen hittar ni på sidorna 107 och 110.

Håll era argumenterande tal för varandra i klassen!

Stora bloggpriset!

Det är dags för den stora blogggalan där Sveriges bästa bloggar i ett antal kategorier ska utses och hyllas. Tillsammans med några kamrater ingår du i en jury som ska utse en vinnarblogg i en viss kategori.

Välj kategori för er bloggspaning (mode, film, litteratur, politik, föräldrar, dataspel eller någon annan) och enas i gruppen om den blogg som ni tycker förtjänar ett pris.

Saker att tänka på när ni utser er vinner:

- Vem eller vilka är det som skriver och hur ofta uppdateras bloggen?
- Vad handlar inläggen vanligen om?
- Vad för slags information finns på bloggen förutom bloggarens/bloggarnas inlägg?
- Är det många kommentarer från läsare? Vad handlar dessa kommentarer om?
- Vad får man ut av att läsa bloggen?
- Vad gör den här bloggen bättre än andra i samma kategori?

Förbered en muntlig presentation av bloggen på cirka fem minuter som innehåller en beskrivning av bloggen, era upplevelser av att läsa den samt – viktigast av allt – er genomtänkta vinnarmotivering.

Samla klassen till bloggala och håll era presentationer för varandra!

På minuten

Låt var och en i klassen dra en lapp med en rubrik. Den som får rubriken ska – utan betänketid eller andra förberedelser – improvisera fram en historia kring rubriken. Målsättningen är att prata i minst en minut utan att staka sig eller göra något avbrott.

När jag försov mig och kom två timmar försent till nationella provet i matte

Morgonen då internet plötsligt slutade fungera

När jag råkade svälja en tvål

När jag blev inlåst i kopieringsrummet på skolan

Kvällen då jag rymde

När jag bytte min mobiltelefon mot en hamburgare

När jag mötte Zlatan på skolgården

Dagen då jag vann skolmästerskapen i schack

När jag tappade bort mina nycklar och fick sova på en parkbänk

När mina föräldrar åkte på semester och glömde mig hemma

När jag tappade min framtand i pizzan

En gång på badhuset när jag gick ut ur omklädningsrummet – utan badkläder

När jag gick på Metallicas konsert men glömde biljetten hemma

Natten då jag vaknade klockan tre och såg ett ufo på himlen

När jag vann storvinsten på lotto

Sommaren då jag hungerstrejkade

När min lärare slog sönder overheaden med knytnäven

När jag joddlade mig vidare i uttagningen till Idol

Regler för debatten (*Svenska impulser 1 s. 110*)

- 1. Det är ordförande som bestämmer**
Under debatten är det viktigt att respektera ordförandes ord. Det är ordförande som fördelar ordet och håller koll på klockan.
- 2. Håll tiden för era inlägg**
För att alla ska få möjlighet att komma till tals i debatten är det inte tillåtet att breda ut sig alltför mycket. Respektera de tider ni bestämmer för varje inlägg.
- 3. Prata inte i munnen på varandra**
För att inte debatten ska spåra ur är det viktigt att alla lyssnar på varandra och inte avbryter – även om det ibland kan vara svårt att lägga band på sig när debattens vågor går höga. Grundregeln är enkel: en person talar i taget.
- 4. Håll en trevlig ton**
Angrip gärna varandras argument – men aldrig varandras personligheter. Att vara engagerad är inte samma sak som att vara aggressiv eller elak. Ett vårdat språk och en respektfull ton gör debatten trevligare för alla.
- 5. Vänta på er tur**
Signalera till ordförande att ni vill in i debatten förslagsvis genom att hålla upp ett finger i luften. Även om ni tycker att ni får vänta länge på er tur är det inte tillåtet att prata rätt ut i luften eller avbryta någon annan för att få ordet.
- 6. Led debatten framåt**
Att upprepa vissa fakta eller omständigheter kan vara effektivt när man vill framhäva något särskilt. Men att tugga om samma argument flera gånger är sällan någon vinnande taktik. Försök istället att variera argumenten och belysa er ståndpunkt ur olika perspektiv.
- 7. Var tydlig med vad ni tycker**
Även om ni själva vet precis vad ni tycker om den fråga som debatteras kan ingen läsa era tankar. Var tydlig med att kommunicera ert ställningstagande och håll fast vid er linje. Den som lyssnar på debatten måste givetvis kunna urskilja de olika ståndpunkterna.
- 8. Lyssna på varandra**
Visst vill ni föra fram era argument. Men lyssna även på era motståndares! Det innebär inte bara att man är tyst när andra pratar, den som är uppmärksam under debatten har lättare att kommentera andras inlägg och besvara frågor som ställs.

I skri varverkstan

Novell i miniformat

Fyll i de tomma luckorna och berätta om något som hände – i verkligheten eller i fantasin!

EN KVÄLL PÅ STAN

Klockan var redan _____ när jag steg av bussen utanför _____ . I min ficka hade jag en _____ som jag tog upp och _____ . Det regnade så jag skyndade mig att _____ . Då ringde min mobil. Det var _____ som sa att _____ . Jag svarade att _____ och sedan började det plötsligt att _____ . Sedan hände inte så mycket mer den kvällen förutom att _____ . Men då hade jag för länge sedan _____ .

TÅGRESAN

Jag och min _____ skulle resa till _____ för att _____ . I restaurangvagnen träffade vi _____ som berättade att _____ . Sedan kom konduktören och påstod att _____ . Det gjorde oss väldigt _____ . När tåget stannade på nästa station passade vi på att _____ . Det var tur för sedan somnade vi båda två i _____ .

Följ den röda tråden: checklista för skribenter

Följande checklista kan du använda när du arbetar med de flesta texter. Titta igenom listan innan du börjar skriva och återvänd till den när du bearbetar ditt första utkast. Förhoppningsvis får du idéer till hur du kan förbättra och utveckla din text.

SPRÅKET

- Styckeindelning** Styckeindelningen hjälper läsaren att se sammanhangen i texten. Är texten indelad i stycken som är markerade med blankrad eller indrag? En tumregel är att ta nytt stycke när en ny tanke kommer in i texten.
- Meningslängden** När du varvar korta och långa meningar skapar du rytm i din text. Hur är din text skriven? Finns det avsnitt i texten där det går att jobba fram en bättre rytm genom att du skapar en större variation i längden på dina meningar?
- Undvik babbelfällan** Att stryka onödiga upprepningar eller sådant som inte riktigt hör till ämnet gör oftast texten tätare och intressantare. En text som bara babblar på riskerar att bli pratig och ointressant. Var med andra ord inte rädd för att stryka och korta ner!
- Korrekturläs** Även ett rättstavningsprogram missar vissa språkfel. Ta för vana att alltid läsa igenom texten noga minst en gång innan du lämnar in den.

INNEHÅLLET OCH FORMEN

- Inledningen** Fyller inledningen sitt syfte? Väcker den läsarens intresse och skapas en förväntan inför den fortsatta läsningen? Kan inledningen utvecklas?
- Den röda tråden** Hänger texten ihop? Hakar textens olika delar i varandra på ett logiskt sätt eller finns det luckor i tankarna eller resonemangen som bygger upp texten? Behöver några av textens delar bindas ihop tydligare?
- Rubriker** Vissa texter kräver rubriker. Är rubriknivåerna de rätta? Fångar rubrikerna innehållet i avsnittet?
- Slutet** Slutet innebär en möjlighet att knyta ihop säcken, att säga något tänkvärt eller att få läsaren att tänka vidare på egen hand. Fyller ditt slut sitt syfte? Är det genomtänkt eller kan det förbättras?

Skriv fortsättningen på berättelsen

Välj ett av utdragen i kapitlet "Beskriva" och skriv en fortsättning på berättelsen!

1. Hos rektorn (s. 126)

Matt är inkallad till Mr. Parrish, skolans rektor. Han är anklagad för att ha planerat att spränga skolan i luften. Stämningen på rektorns kontor är spänt. Skriv en egen berättelse som börjar med att Matt kliver in på rektorns rum och slutar med att han går därifrån. Vad säger Mr. Parrish och Matt till varandra? Hur bemöter Matt anklagelserna? Är han skyldig eller inte? Bygg din berättelse på samtalet mellan Matt och Mr. Parrish och på beskrivningar av hur de beter sig mot varandra. Glöm heller inte bort miljön – rektorns rum.

2. Ett önskat möte (s. 127)

En kväll när Petter kommer hem väntar Tobbe och Rickard utanför hans port. Petter blir överraskad och förvånad – han väntade inte besök och framför allt inte av Tobbe och Rickard. Några ledtrådar till hur de tre killarna ser ut ges i utdraget. Fantisera ihop resten själv! Vilka är dem? Vad har de för relation till varandra? Och vad är det som får Tobbe och Rickard att söka upp Petter just den här kvällen? Skriv en berättelse som börjar utanför Petters port och låt den stämning som du tycker skapas i inledningen prägla även din historia.

3. Ett ondskefullt hus (s. 130)

Det gamla huset har stått tomt länge när huvudpersonen långsamt närmar sig. En skylt på verandan förklarar att obehöriga inte har tillträde, ändå fortsätter han upp för de sneda stenplattorna. Syrsorna gnisslar och vinden viner i de nakna trädkronorna. Vad har huvudpersonen för ärende där? Varför vänder han inte och flyr sin väg? Vad är det för hemlighet som huset ruvar på? Skriv en berättelse om besöket i det slitna gamla huset. Börja din historia med huvudpersonens promenad över gården.

Kamratrespons

Använd det här formuläret när du ska ge respons på en kamrats text. Ju mer du förbereder dig, desto klarare blir dina synpunkter och frågor om texten. Försök att vara så tydlig och konkret som möjligt i din respons. Var positiv och ge konstruktiv kritik!

1. Textens författare:

2. Textens rubrik:

3. Mitt allmänna omdöme om texten:

4. Textens starka sidor:

5. Det här vill jag fråga författaren om:

6. Mina förslag på sådant som kan utvecklas i texten:

Bildens värld

Tävling i filmrepliker: femton klassiska filmer

I *Svenska impulser 1* på sidan 214 finns en tävling i filmrepliker. Här är ytterligare femton odödliga filmrepliker. Dessa är alla hämtade från riktiga klassiker ur filmhistorien. Från vilka filmer är replikerna hämtade?

1. My father taught me many things ... Keep your friends close, but your enemies closer.
2. All work and no play makes Jack a dull boy.
3. Appy-polly-loggies. I had something of a pain in my gulliver so I had to sleep. I was not awakened when I gave orders for awakening.
4. Men are rats. Listen to me, they're fleas on rats. Worse than that, they're amoebas on fleas on rats.
5. I love the smell of Napalm in the morning. It smells like victory.
6. I have no plans to call on you, Clarice, the world being more interesting with you in it. Be sure you extend me the same courtesy.
7. We're gonna need a bigger boat.
8. Vem är du? / Jag är döden.
9. We all go a little mad sometimes.
10. Carpe, carpe diem, seize the day boys. Make your lives extraordinary.
11. Jag tänker på den där killen jag läste om, som skulle snedda över Hallesås idrottsplats. Han fick ett spjut igenom bröstet. Han måste blivit väldigt förvånad.
12. You talking to me? ... You talking to me? Well then who the hell else are you talking to? ... You talking to me?
13. I have never treaded you like a hooker. / You just did.
14. I'd know it in my gut and I'm telling you that, that thing upstairs isn't my daughter!
15. Nu jävlar, nu jävlar är det krig! Det säger jag. Nu har de skitit i det blå skåpet.

Facit:

1. Gudfadern (1972)
2. The Shining (1980)
3. A Clockwork Orange (1971)
4. Grease (1978)
5. Apocalypse Now (1979)
6. När lammen tystnar (1991)
7. Hajen (1975)
8. Det sjunde inseglet (1957)
9. Psycho (1960)
10. Döda poeters sällskap (1989)
11. Mitt liv som hund (1985)
12. Taxi Driver (1976)
13. Pretty Women (1990)
14. Exorcisten (1973)
15. Göta kanal (1981)

Tala om film – femton förslag på redovisningsämnen

Håll en redovisning inför kamraterna om valfritt ämne med koppling till filmmediet. I *Svenska impulser 1* finns ett kapitel om film. Där får du inspiration till flera av ämnena nedan (se sidhänvisningar i parenteserna). I kapitlet "Tala inför andra" i *Svenska impulser 1* får du tips och idéer på hur du kan förbereda och planera din redovisning.

1. Fysisk bio

Cino4 på Tekniska museet i Stockholm är Sveriges första 4D-bio. Men vad innebär 4D-bio? Vad innebär 3D-bio? Berätta om den senaste filmtekniken – och fundera på hur framtidens bio kan tänkas fungera. E-bio? (se bild i *Svenska impulser 1*, s. 212)

2. Se upp för tåget!

När den första biografen öppnades i slutet av 1800-talet skrämdes publiken av den avbildade rörelsen. Ett anstormande tåg verkade (givetvis) livsfarligt. Gör några nedslag i filmhistorien och redogör för hur utvecklingen fram till i dag har sett ut (*Svenska impulser 1*, s. 212).

3. Filmtipset

Du har sett massor av film i ditt liv. Välj en av de där filmerna som verkligen berörde dig. Berätta om din film och varför den är värd att se. Visa gärna en scen ur filmen. Utgå från frågorna i "Skriv"-uppgiften i *Svenska impulser 1*, s. 213 när du planerar din redovisning.

4. Oförglömliga filmrepliker – mina fem favoriter

"I'll be back", brukar hamna högt på listorna över de mest klassiska filmreplikerna. Vilka är dina fem favoriter? Berätta om replikerna, kort om filmerna och fundera på vad som krävs av en replik för att bli oförglömlig (*Svenska impulser 1*, s. 214).

5. Monsterfilm knäcker

Vad för slags filmer gillar du bäst? Monsterfilmer, romantiska komedier, rysare eller action? Kort sagt: vilken är din favoritgenre? Presentera genren och ge exempel på några guldkorn som alla bör se (kort om filmgenrer: *Svenska impulser 1*, s. 214).

6. En lyckad filmatisering

Listan över romaner, serier och dataspel som filmatiserats kan göras lång. Välj en filmatisering som du tycker är riktigt lyckad. Presentera både ursprungsverket och filmatiseringen och förklara varför den här filmen lever upp till förväntningarna (*Svenska impulser 1*, s. 215 och 227).

7. En misslyckad filmatisering

Som sagt: listan över filmatiseringar är gedigen. Välj en filmatisering som du tycker är totalt misslyckad. Presentera både ursprungsverket och filmatiseringen och förklara varför den här filmen inte lever upp till förväntningarna (*Svenska impulser 1*, s. 215 och 227).

8. Min hjälte på vita duken

Presentera en karaktär ur filmens underbara värld som du av någon anledning gillar skarpt, och den/de filmer som karaktären skapades för. Vem är din favoritkaraktär – och varför har han/hon en särskild plats i ditt hjärta? (om filmkaraktärer: *Svenska impulser 1*, s. 218)

9. Dramaturgi?

Det är en konst att få en biopublik att sitta fastnaglade i stolarna i två tre timmar. För att lyckas måste filmen ha en genomtänkt dramaturgi. Men vad innebär det? Redogör för den dramaturgiska grundmodellen som många filmer följer, och ge gärna något exempel (*Svenska impulser 1*, s. 215–218 + 224).

10. Att filma med mobilen – mina bästa råd

För den som vill spela in film själv har mobiltekniken förenklat filmandet avsevärt. Men vad bör man tänka på? Gå igenom de viktigaste sakerna som alla mobilfilmare bör tänka på (allmänna tips för filmarbete finns lite här och var i filmkapitlet i *Svenska impulser 1*).

11. Välkommen till Filmkrönikan

Gör en muntlig recension av en aktuell film! (om recensioner: *Svenska impulser 1*, s. 155–157)

12. Min favoritregissör

Vilken regissör gör de flesta bästa filmerna? Presentera den regissör som du anser vara en av de bästa och några av hans/hennes mästerverk (för inspiration, läs intervjun med Maria Blom i *Svenska impulser 1*, s. 225).

13. Historia och film

Filmmakare finkammar världshistorien efter händelser och personligheter att skildra på vita duken. Välj en film som skildrar en historisk händelse, tid eller person och berätta om filmen samt om den verklighet som filmen sägs bygga på.

14. Ett omtyckt monster

Romanen *Frankenstein* av Mary Shelley från 1818 lär ha blivit filmatiserad (minst) 49 gånger. Det är svårslaget. Välj två av dessa filmatiseringar och jämför dem. Titta framför allt på hur monstret och hans skapare, Victor Frankenstein, framställs. Redogör för dina slutsatser!

15. En Oscar som alla vill ha

Det finaste av priser i filmvärlden är givetvis Oscarstatyetten. Läs på om Oscarsgalans glamorösa historia och välj ut några pristagare som du tycker sticker ut. Berätta för kamraterna.

Koll på språket

Fyra förslag på hur kapitlet "Svenskan – ett språk eller flera?" kan introduceras

• Heta stolen

Gör övningen Heta stolen på sidan 231 tillsammans med klassen. Genom att eleverna får ta ställning till de olika påståendena om språk har flera av de frågor som kapitlet kretsar kring väckts och övningen blir en bra startpunkt för kommande diskussioner och skrivuppgifter. En variant är att eleverna efter övningen får välja ett påstående som utgångspunkt för en skrivuppgift, antingen i form av ett kortare debattinlägg där påståendet formuleras som en tes, eller i form av ett talmanus till en kortare muntlig redovisning (som de givetvis håller för varandra).

• Nya ord

Skriv upp några av orden på sidan 238, ur SAOL, på tavlan (förslagsvis *guss*, *keff* och *dissa*) och ställ frågan till klassen om detta är svenska ord eller inte (men avslöja inte att de finns med i SAOL!). Låt eleverna diskutera frågan i mindre grupper och motivera sina åsikter för varandra. Låt dem även fundera kring när ett ord egentligen blir svenskt. Vad innebär det att ett ord är svenskt? Har de någon betydelse? För vem och i vilka situationer? Låt dem slutligen läsa rutan på sidan 238 och ge gärna fler exempel på nya ord som kommit in i den senaste upplagan av SAOL (se nyordslistan på www.saol.se). Vilka ännu nyare ord tror eleverna kan ha tagit plats i nästa upplaga?

• Parra, cash eller stålar

På sidan 236 finns två tio i topp-listor med de mest populära slangorden för "pengar" och "bra, trevlig" vid två olika tillfällen på 1980- och 1990-talen. Låt eleverna göra egna listor med de slangord för "pengar" som de själva använder. Låt dem sedan jämföra sina listor med varandra i mindre grupper innan de får studera tabellen på sidan 236. Här kan "Diskutera"-uppgiften på sidan 237 passa bra. Låt det hela landa i en diskussion om varför vissa ord försvinner medan andra lever kvar. Är det bra att språket hela tiden förändras? Varför?

• Flera ord i mobilen

Låt eleverna göra uppgiften "Flera ord i mobilen" i lärarhandledningen. Följ upp med ett samtal kring språkförändringar och trender i språk i allmänhet. Varför dyker det hela tiden upp nya ord? Varifrån kommer de och är det viktigt att snabbt ta till sig alla de nya orden? Varför?

Elva minilektioner i språkriktighet

I *Svenska impulser 1* finns ett kapitel som heter "Vanliga fel i svenskan – och hur man undviker dem". Det innehåller en genomgång av fel som ganska ofta förekommer i skrift. I den här uppgiften är det ni i klassen som ska lära varandra vilka dessa fel är och varför man bör undvika dem.

Så här går det till!

Dela in klassen i mindre grupper. Varje grupp får ansvar för en eller ett par av de vanliga felen i listan, beroende på hur stor klassen är och hur många grupper ni är.

Varje grupp läser in sig på sitt eller sina språkfel och förbereder en minilektion på cirka tio-femton minuter som senare ska hållas för resten av klassen.

Er minilektion bör innehålla följande delar (men inte nödvändigtvis i den här ordningen):

- En presentation av problemet, alltså det språkfel som ni läst in er på.
- En beskrivning av i vilka sammanhang man bör undvika att göra felet (alltid eller framför allt i vissa typer av texter?) samt en förklaring till varför felet bör undvikas.
- Regler eller tips på hur man kan kontrollera att inte felet har begåtts.
- En uppgift till övriga klassen att arbeta med.

Inför minilektionen!

- Dela upp ansvaret mellan er så att alla i gruppen får komma till tals.
- Använd tavlan, overhead eller gör en digital presentation.
- Prata inte bara *om* felet – visa med konkreta exempel.
- Använd uppgifterna och övningarna i läroboken, men kom gärna på egna uppgifter också.

Flera ord i mobilen!

Julmust, gapskratta, pyspunka, tjalla – vilka ord saknar du i din mobiltelefons ordbok? Vilka ord borde absolut och genast införas i T9, det sms-program som finns i nästan alla mobiler, för att förenkla messandet ännu mer?

Arbeta tillsammans med några kamrater. Arbeta så här:

1. Börja med att diskutera vilka ord som ni av erfarenhet vet saknas i era mobiltelefoners ordlistor. Samla dem i en gemensam lista.
2. Vilka andra användbara ord saknas i T9-ordlistan? Plocka fram era mobiler och testa er fram genom att pröva olika ord i ett meddelande. Fortsätt att fylla på er lista med fler ord som inte finns men som borde vara med.
3. Slutligen en fråga att ta ställning till: ord som kan uppfattas kränkande och förnedrande finns inte med i T9:s ordlista, och kommer inte heller att göra det i den nya versionen. Bra eller dåligt? Motivera!

Redogör för era diskussioner för varandra i klassen och jämför era listor!

Visste du att ...

- ... T9 Text Input är ett sms-program som känner igen bokstäver och föreslår ord. T9 finns tillgängligt för mer än 70 språk.
- ... den nya, uppdaterade T9-ordlistan släpptes under 2009. Under december 2008 kunde alla som ville föreslå ord till den nya ordlistan.
- ... ett sms kan bestå av max 160 tecken, även om telefonen kan dela upp längre texter i flera sms som den mottagande telefonen sammanfogar till en helhet.
- ... svenskarna skickade 78 miljoner sms nyårsafton 2010.

Uppdrag: språkvårdare

Skrivs *internet* med stor eller liten begynnelsebokstav? Ska man skriva *mail*, *mejl* eller kanske *e-brev*? Och vad är egentligen skillnaden på en *hemsida* och en *webbplats*?

Din uppgift är att tillsammans med en kamrat sätta dig in i rollen som språkvårdare på ett företag där de anställda dagligen använder många datatermer i sitt skrivande. Det råder en stor osäkerhet på företaget om normerna för hur dessa datatermer ska skrivas.

Skriv tillsammans en instruktion till företagets anställda där ni ger riktlinjer för hur ett antal vanligt förekommande datatermer (cirka 10–15) bör användas i skrift. Arbeta så här:

- Börja med att läsa igenom rutan "Datatermer på svenska" i *Svenska impulser 1* på sidan 77. Välj ut några eller alla av dessa ord som ni vill ha med i er instruktion. Anteckna orden med kommentarer på ett papper.
- Fortsätt att välja ord till er instruktion på Svenska datatermgruppens webbplats: www.datatermgruppen.se. Här finns många termer, så välj de som ni anser vara mest vanliga. Anteckna orden och kommentarerna.
- Sammanställ en instruktion på 1–2 A4 som på ett enkelt och tydligt sätt presenterar orden som ni valt och ger riktlinjer kring hur de ska användas i skrift. Instruktionen ska vara både informativ och lättläst, och gärna ha en snygg och tilltalande layout.

Arbeta med bokens bilder

Arbeta med bilder – material till ett antal bilder i *Svenska impulser 1*

1. Två foton med konturskisser av Julia Peirone ur serien "The Girl" (s. 24)

Julia Peirone är en ung svensk fotograf (f. 1973) som är utbildad i Göteborg och Stockholm. Hon finns representerad hos Konstrådet och i Göteborgs och Tyresö kommun, Kiasma Museum of Modern Art, Finland samt i Stenersen Museet, Norge. Hon blev utsedd till en av Sveriges viktigaste fotografer i Kamera & Bild (2007:7). Julia Peirone har ställt ut sina bilder i USA och Tyskland och publicerat en bok. Hon arbetar med egna bilder som hon ordnar i montage med utgångspunkt från sin känsla. Tekniken – hennes sätt att kombinera foto och teckning – fungerar som en blandning mellan kontroll och slump. De två bilderna i *Svenska impulser 1* föreställer situationer på en fotbollsplan, och medan fotot i sig avbildar det exakta ögonblicket för en spelare med bollen ger teckningen möjlighet för den konstnärliga fotografen att kommentera sin bild och därmed komplettera bildeninnehållet.

Läs mer på www.juliapeirone.com

Uppgifter bild 1

Låt eleverna tänka sig bild 1 både utan den akrobatiska flickan och med.

1. Vilket är samspelet mellan spelare och boll *utan* flickan?
2. Vilket är samspelet *med* den konturtecknade flickan?
3. Vilka olika reaktioner skulle man kunna tänka sig från omgivningen utanför bilden, om det som händer på bilden faktiskt skedde på riktigt?
4. Vad kan bildkonstnären haft för avsikt med sitt montage?

Uppgifter bild 2

Elitfotboll har länge varit ett utpräglat manligt revir. På senare år har damfotbollen i Sverige fått en allt starkare ställning men det är ändå intressant att reflektera över fotbollen som exempel på en genusdelare i sportens värld.

1. Bild 2 visar tre fotbollsspelare på planen efter en avgörande händelse. Vad är det som sker på bilden?
2. På vilket sätt förändrar flickan bildeninnehållet?
3. Vad är det som gör att fotbollsspelare får krama varandra öppet, medan män som kramas i andra situationer kan riskera menande blickar, glåpord eller i värsta fall misshandel?
4. Vad kan bildkonstnären haft för avsikt med sitt montage?
5. Många fotbollsspelare har sina egna segergester. Vilka segergester känner du till? Gör tillsammans i klassen en liten segerkatalog genom att ni visar era gester för varandra och berättar något om den fotbollsspelare som gör gester.

Ett samtal om fotbollskultur kan leda vidare till en diskussion om fotbollens utövare och om supporterkultur. Den som vill utveckla spåret om supporterkultur kan visa filmen *Football Factory* (2004) som handlar om Tommy, en uttråkad 30-åring som lever för fotbollen och puben. Hans största intresse är att slåss mot andra fotbollshuliganer.

2. Två porträtt av August Strindberg (s. 27)

August Strindbergs författarskap sträcker sig över fyrtio år och rymmer allt från framgång och publikhyllningar till svartaste förtvivlan. De två porträtten i *Svenska impulser 1* kan sägas visa dessa båda sidor av Strindbergs konstnärskap.

Den stora bilden visar den mogna författaren, blicken är skarp och ansiktsdragen utstrålar viljestyrka. Samma styrka och kraft har skulptören Carl Eldh fångat i flera byster och statyer av Strindberg. Det gemensamma för dessa är det livliga och ibland rent demoniska draget. Man kan tänka sig att ett foto som lärobokens kan ha hjälpt skulptören att ibland visualisera författarens ansiktsuttryck under det pågående arbetet med en skulptur.

På Drottninggatan 85 i Stockholm ligger det hus som författaren August Strindberg kallade Blå tornet och där han bodde de fyra sista åren av sitt liv. Museet är väl värt ett besök. Det består av några mindre rum: ett arbetsrum, en sovkammare och ett sällskapsrum. Maten hämtades upp från ett pensionat i fastigheten; Strindberg lagade bara sitt kaffe själv de sista åren av sitt liv. I skrivrummet står en dominerande möbel, skrivbordet, där det är "en minutiös ordning; den nuvarande uppställningen är nära nog identisk med den som rådde på bordet vid hans död. Strindbergs arbetsverktyg var av bästa kvalitet: engelska stålpenor, franskt bläck och handgjort papper från Lessebo." (www.strindbergsmuseet.se)

Porträttet med författaren som vilar sitt huvud i händerna kanske motsvarar en mer kaotisk sida av Strindbergs liv, eller bara trötthet och förtvivlan över en oförstående publik eller orättvis kritik. Mycket talar för att bilden är äldre än den stora bilden. Kan han ha tagit bilden själv? Det är osäkert men till saken hör att Strindberg var en mycket kunnig och intresserad fotograf. Han var över huvudtaget mycket tekniskt intresserad och var en av Stockholms första telefonabonnenter (se bilden på s. 29 i *Svenska impulser 1*).

Läs mer på www.strindbergsmuseet.se och www.eldhsatelje.se

Uppgifter

Låt eleverna samtala om följande frågor:

1. Vilka delar av skrivarbetet och skrivprocessen kan man säga att de två Strindbergsbilderna visar?
2. Vilka detaljer kan du urskilja i den lilla bilden?
3. Vad talar för att den ena bilden är ett experiment eller ett snapshot medan den andra bilden är ett ateljéfoto som Strindberg tagit hos en fotograf?
4. Hur skulle du beskriva det intryck som Strindbergs blick och ansiktsuttryck på den stora bilden ger?
5. Vid vilka tillfällen går man till en yrkesfotograf för att ta sitt porträtt nu för tiden?

3. "Snöängel" av Mikael Andersson (s. 45)

Fotot, som är taget av yrkesfotografen Mikael Andersson, visar en snöängel i förgrunden, formad i ett orört snötäcke. Snön reflekterar det avtagande dagsljuset. Det ser kallt ut och himlen är röd i skymningen. Om några minuter kommer det att vara mörkt. Från vänster i bild och in mot bildens centrum ser betraktaren spår av ett barn med en spark som tagit sig fram i lössnön. Barnet är bara obetydligt högre än sparken och det måste ha varit jobbigt att skjuta sparken fram genom det nyfallna snötäcket. Nu har den lilla figuren stannat i betraktarens blickfång som om hon eller han väntar på något eller är i färd med att vända.

Bilden är mångtydig på flera sätt. Sambandet mellan den som gjort snöängeln och barnet är oklart. Det naturliga vore att det är barnet i centrum av bilden som gjort ängeln men det finns inga spår i snön som sammanbinder barnet med snöängeln i bakgrunden. Proportionerna på avtrycket i snön kan möjligen tyda på att det är ett barn som gjort snöängeln.

Bilden kan tänkas utstråla lugn och harmoni genom den enkla leken i den nyfallna snön, men också ensamhet och köld från en oändlig rosafärgad rymd över ett så gott som orört snöfält. Barnets ensamhet och litenhet förstärker känslan av ödslighet. Bilden är antingen oskarp av det svaga ljuset, eller så stiger en kall dimma över snöfältet framför skogsranden långt borta.

Bilden överensstämmer med stämningar och innehåll i Anna Jörgensdotters dikt på samma uppslag, men dikten skildrar förälskelsens lek, tilltro och galenskap. Diktens "jag" vill bli älskad och den "du" som diktarijaget väntar på är en alltigenom positiv upplevelse. Bilden visar delvis ett annat innehåll. Barnet, leken och ensamheten – kanske harmoni. Betraktaren undrar vem som väntar på barnet.

Uppgifter

1. Vad föreställer bilden? Beskriv vad du ser i förgrunden. Beskriv vad du ser i fonden.
2. Vad kan finnas utanför det du ser på bilden?
3. Vilken känsla inger
 - a) den orörda snön
 - b) snöängeln
 - c) barnet med sparken
 - d) den avlägsna skogsranden
 - e) den disiga luften
 - f) den rosa himlen
 - g) den nedgående solen
4. Vilken känsla tycker du dominerar hela bilden?
5. Fotot som illustrerar uppslaget med Anna Jörgensdotters dikt *Ängel i snön i Sandviken* verkar både med och mot diktens innehåll. Hurdå?

4. "Festival" av Joakim Berglund (s. 62)

Bilden föreställer ett fält organiserat som ett romerskt fältläger. Kvarteren är liksidiga rektanglar. Vägarna i lägret mellan gyttret av tält är breda och till synes torra. Bilden är tagen i fågelperspektiv, kanske från en överflygande helikopter med nyhetshungrande reportrar och fotografer.

Betraktaren slås av tanken att trångboddheten skulle kunna tyda på att fotografen tagit en bild av ett flyktingläger. Men tälten är små och olikformade och antagligen framtagna från hundratals förråd till villor och lägenheter. Lägret sjuder av ungdom, optimism och äventyrslust. Invånarna i tälten bor inte i nöd och förtvivlan utan snarare i en gemensam kollektiv dröm om gemenskap, frihet och musik. Det är svårt att tänka sig ett fenomen till det yttre så lika flyktinglägret som musikfestivalens, samtidigt som det i själva verket är raka motsatsen. En musikfestival är en livsbejakande kolonisation av ett fält eller en parkeringsplats i Roskilde, Borlänge eller Hultsfred. Vem har inte hört talas om Woodstock eller Live Aid? Bilden i *Svenska impulser 1* är tagen på Hultsfredsfestivalen 2001.

Läs mer på <http://www.woodstock69.com>, <http://www.roskilde-festival.dk> och <http://www.peaceandlove.nu>

Uppgifter

1. Vad föreställer bilden?
2. Vilka detaljer mer än tält kan man se på bilden? Vad kan det bero på att det är så lite folk i rörelse på lägrets vägar?
3. Om du bara fick ta med dig tre saker till det här stället, utom tältutrustningen förstås, vad skulle det vara?
4. Har du själv några erfarenheter av en festival i Sverige, till exempel Storsjöran (Östersund), Way Out West (Göteborg), Peace and Love (Borlänge) eller Hultsfredsfestivalen? Hur är det att vara på festival?

5. "Drama eller Crime passionnel" av Nils Dardel (s. 147)

Nils Dardel var pojken från landet som tillbringade lika mycket tid utomlands som hemma i Sverige, som tyckte konsten i Sverige var trist och sökte sig till den levande utvecklingen i Paris under 1910-talet. Han arbetade steget före sina kamrater i den svenska konstvärlden och flera steg före den svenska konstkritiken.

När han var barn hade han scharlakansfeber som gav honom hjärtproblem för resten av livet. Han visste att livet kunde bli kort redan från början. Under samma tid som Dardel utvecklades till konstnär laddade dessutom Europa för första världskriget.

I ett antal dramatiska målningar från tiden omkring 1920 är färgvalet klart och lysande samtidigt som kompositionerna kan verka platta och teatraliska. Mycket riktigt arbetade Dardel också mycket med teaterdekor. Hans dramatiska konst speglar hans egen personlighet. Trots att Dardel kunde vara centrum för allas beundran i ett sällskap, kunde han känna sig ensam.

Så här berättar hans hustru Thora från tiden i Paris om det första mötet med Nils Dardel: "Han var ett stycke över medellängd, smärt och finlemmad, hans huvud var snarare stort och bakhuvudet kraftigt markerat. Håret rakt och mörkbrunt kammat i snedbena, hyn brunaktig och jämn. Hans ögon som var närmast långsmala och djupt liggande, hade en vacker grågrön färg och uttryckte allt möjligt medan han talade ... Allra först visste jag inte vad jag tyckte. Var han sympatisk? Avgjort! Var han vacker? Kanske. Men också förbryllande på något sätt." (Thora Dardel, *En bok om Nils Dardel*)

Målningen *Drama eller Crime passionnel* visar ett fruktansvärt brott i ett lyxigt sovrum. Sänghimlen är framställd av en fantastisk textil vävd med ett vackert bladmönster. Det är äkta mattor och exotiska djurskinn på golvet. Till höger i bilden reser sig en eldsprutande drake från det platta golvet som hämndens idé mot en oförlätlig överträdelse. I samma rörelseriktning riktar en rasande älskarinna eller älskare ett välriktat skott genom huvudet på den olyckliga man eller kvinna som brutit sitt löfte. Mynningsflamman sprutar ur vapnet samtidigt som blodet droppar tungt ur offrets huvud. Ett par hundar (en trohetsymbol) står litet dumt nyfikna med en tveksam viftning på svansen medan påfåglarna (symboler för vaksamhet eller återuppståndelse) flyr ut från centrum. Husan tappar förskräckt kaffebrickan och ropar ut dramatikens eviga "ve, oh ve". Allt är rörelse, passion och drama.

Uppgifter

Det finns många uppgifter till bilden i *Svenska impulser 1*.

6. "Hey Buster! What Do You Know About Desire?" av Annika von Hauswolff (s. 173)

Buster kan inte tala. Men han kanske vet något. Om det som har hänt på den här stranden den här dagen en stund innan fotografen tog bilden.

Bilden, som har schäfern Busters namn i sin titel, kan vara tagen på morgonen, för ljuset är så där blekt som det ofta är strax efter gryningen på stranden. Havet gör luften fuktig och kylig. Sanden är full av fotsteg som om många människor har gått fram och tillbaka och sökt något. Det smala parti av stranden där vattnet nyss har dragit sig tillbaka är slätt och orört. Det ligger någon under filten. Vem? Kanske Buster vet.

Motivet vi ser är gåtfullt. Vem ligger under filten? Är det en kvinna eller en man? Von Hauswolffs fotografi är arrangerat som ett kriminalfotografi, sådana som tas vid brottsplatser. Det är konstnärens avsikt att ge betraktaren något att tänka på.

Det är den här sortens bilder Annika von Hauswolff levererade när hon etablerade sig som fotograf och konstnär i början av 1990-talet. I sin första fotoserie "Tillbaka till naturen" vände hon effektivt upp och ned på det traditionella seendet av natur och nakenhet. I det nationalromantiska måleriet finns det gott om unga vackra kvinnor som stiger ned i och upp ur badet. Det är målningar som förenar den vackra nordiska naturen med vackra kvinnokroppar. På Annika von Hauswolffs bilder ser vi ofta samma saker, men sammanhanget är inte lika vackert längre. Här flyter kvinnan med ansiktet nedåt i vattnet eller ligger som en borttappad trasdocka i väggkanten. Von Hauswolff vill visa något annat än vacker sommarnatur och litet naket. Hon häcklar den konst som gör objekt av kvinnor. Kanske menar hon att övergrepp mot kvinnor börjar i voyeurism och i en okritisk hyllning av ett alltigenom manligt perspektiv. Hon är kritisk till en konst som visar kvinnor som symboler för det enkla och ursprungliga medan mannen är en påklädd kulturbärare som står för förnuft och tanke.

Uppgifter (komplement till uppgifterna i *Svenska impulser 1*)

- Vad vill konstnären med sin arrangerade bild? Försök komma så nära ett gemensamt svar som möjligt i en mindre grupp. Vilken tolkning kan ni komma överens om?
- Sök upp bilder av några andra konstnärer som jobbar med konkreta objekt eller motiv med dolda budskap. Se vilka bilder du hittar på nätet av Marcel Duchamp, René Magritte eller Maret Oppenheim. Undersök bildernas innehåll med hjälp av analysfrågorna i *Svenska impulser 1*.
- Kollaget är en annan teknik som kan användas för att förena det oväntade eller det oförenliga så att en ny betydelse skapas. Jobba med gratismaterial som IKEA- eller H&M-katalogen. Klipp in och klipp bort så att nya sammanhang uppstår. Samverka gärna mellan svenska och bild.

7. Efter attentatet, fotografi av Sergi Reboredo (s. 195)

Bildbyrån EPA skriver i sin text till Sergi Reboredos bild: "Irakier passerar en pöl av blod i Bagdads tätt befolkade stadsdel Karada, 30 december 2003 efter att en sprängladdning detonerat vid sidan av vägen medan en amerikansk militärkonvoj passerade förbi och dödade en irakier och skadade en annan."

Sergi Reboredo är en spansk nyhetsfotograf som arbetar över hela världen. Bilden i *Svenska impulser 1* har han tagit i en förort till Bagdad samma dag som ett attentat har inträffat. Bilden tillhör en serie bilder i en portfolio som heter "Irak efter kriget". Se mer av Reboredos bilder på www.sergireboredo.com

Ingen har kunnat undgå att höra smällen av explosionen och ryktet om vad som har hänt har spritt sig i hela stadsdelen. Invånarna eller besökarna i stadsdelen reagerar naturligtvis olika på vad som hänt beroende på hur nära händelsen man befunnit sig och hur drabbad man är sedan tidigare. I bildens centrum ser vi en pöl av vatten och blod. Vi förstår att offer har krävts och mannen till höger i bild visar tydligt sitt obehag. Ändå kan han inte helt slita blicken från de synliga spåren av attentatet, utan kroppen liksom vrider sig mot blodpölen samtidigt som han skyndar förbi. Annat är det med den lilla pojken till vänster i bildens förgrund. Han är som fixerad vid blodpölen framför honom. Kanske har han svårt att ta in hela vidden av det inträffade, han förmår inte riktigt greppa händelsen utan armarna sträcks i en avvärjande gest över huvudet. Händelsen är för hemsk och det är för mycket att ta in. Samtidigt fortsätter livet i Bagdad runt torget. Det gäller att överleva, det gäller att hitta tillbaka till normaliteten trots att världen är galen.

Uppgifter

Det finns uppgifter till bilden i *Svenska impulser 1*. Ytterligare några förslag på sammanhang där bilden kan användas:

- Nyhetsbevakning redovisade i muntliga anföranden, gärna i samarbete med samhällskunskapen.
- Litteraturstudium i *Upplev litteraturen 1*, tema "Solidaritet".
- Läsning av en hel bok, till exempel Yasmina Khadras *Efter attentatet*, Khaled Hosseinis *Flyga drake* eller Chimamanda Ngozi Adichies *En halvgul sol*.
- Se en film, till exempel *Blood Diamond* eller *Flyga drake*.

8. Undernärt barn i Angola, fotografi av Jens Assur (s. 197)

Jens Assur kallar sig själv bildjournalist och hans huvudsakliga verksamhetsområde är fotografens. Men han är också en outtröttlig rapportör av världens bortglömda fasor. Det är den rollen som han tar i bildreportageboken *Och himlen därovan (Under the Shifting Sky)* från 2000.

Bilden i *Svenska impulser 1* kommer från Angola, som när inbördeskriget bröt ut 1975 var ett land som exporterade livsmedel. Under kriget vräktes minor ut över hela landsbygden vilket omöjliggjorde allt jordbruk. Angola blev ett av världens mest minerade länder. Det tidigare rika jordbrukslandet drabbades av en svältkatastrof. Spädbarnet på bilden kanske överlevde, det vet vi inte. Det som talar för det är att barnet kommit till en plats där man kontrollerar vikten och förhoppningsvis har mat och medicin att vrida dess utveckling tillbaka till livet. Ändå kan vi inte vara säkra på att den långvariga svälten inte orsakat skador för livet. I *Svenska impulser 1* finns en intervju med Jens Assur (s. 209). Läs mer om Jens Assur på hans hemsida www.studiojensassur.se

Uppgifter

Några hemsidor att utforska:

- www.lakareutangranser.se (Läkare utan gränser)
- www.rb.se (Rädda barnen)
- www.redcross.se (Röda Korset)
- www.diakonia.se (Diakonia)
- www.amnesty.se (Amnesty)

9. "Final moment" av Thérèse Frares (s. 203)

Reklam vill rikta uppmärksamheten på ett varumärke eller en produkt. Det som var nytt på 1970- och 1980-talen var den allt starkare kombinationen produkt, evenemang och runtomkringprodukter. Tänk OS och ett par kända läskedrycker. Tänk Levisjeans och filmen *Saturday Night Fever*. Tänk Disney och nöjesparker, filmer, pussel, leksaker och böcker.

Klädföretaget Benetton vände upp och ned på den naiva, falska bilden av evig lycka bara kunden köpte rätt produkt. Benettos reklam planerades av fotografen och reklammannen Oliviero Toscani. Han ville att människor skulle engagera sig i verkligheten. Kombinationen av samhällsinformation och uppmärksamhet på ett varumärke byggde på den enkla sanningen att verkligheten är tillräckligt uppseendeväckande för att man ska kunna använda den till att göra effektiv reklam. Toscani valde att chockera med starka bilder från kriget på Balkan, desperata flyktingar på överfulla fartyg eller som i exemplet från *Svenska impulser 1* – en döende aidsjuk. Benettonnamnet fick uppmärksamhet för att de provocerande bilderna väckte betraktarens förfäran eller avsky. Och trots att de ovana konsumenterna inte förstod kopplingen mellan stickade tröjor och stora samhällsproblem fick Benetton så småningom erkännanden för att ta ett samhällsansvar som inte alltid togs av politikerna.

Thérèse Frares bild från 1990 hade publicerats i Life magazine. Den visar de sista ögonblicken i 32-åriga David Kirbys liv. Bilden uppmärksammades av Tibor Kalman, en medarbetare till Toscani. Kalman och Toscani tog kontakt med familjen Kirby och fick tillstånd att använda bilden som led i att väcka debatt om behovet av pengar till forskning för att bekämpa aids och stöd till de drabbade själva och deras familjer. Bilden *Final moment* med Benettonloggan blev allmänt omtalad och hjälpte till att lyfta aidsfrågorna på agendan.

Läs mer på <http://www.olivierotoscanistudio.com>

Uppgifter (komplement till frågorna i *Svenska impulser 1*)

1. Hur många personer finns med helt eller delvis på bilden? (5 stycken)
2. Vem kan den person vara, som du bara ser höger hand på? Vilket intryck ger det att denna person inte syns mer i bild?

10. Dieselkampanj i Lappland (s. 205)

Diesels kampanj "Global Warming Ready" berör ännu mer efter vad vi nu vet om smältande glaciärer och allt mindre istäcke vid polerna. Det fanns naturligtvis fler bilder i Dieselkampanjen än den i *Svenska impulser 1*, som visar ett ökenliknande landskap i finska Lappland. Eiffeltornet omgiven av en frodig djungel och ett New York där Empire State Building sticker upp ovanför havsytan är andra exempel på bilder i kampanjen.

I förgrunden till Lapplandsbilden står en ung man med ryggen vänd åt betraktaren. Han har en ledig hållning i klassik kontrapost – kroppstyngden vilar på höger ben medan vänster ben är lätt böjt och håller balansen. Vänsterhanden hakar i fickan. Han är klädd i slitna jeans och en brun midjejacka. Håret är mörkt och långt. Betraktaren kan nog utgå från att detta är en man som kan ta vara på sig själv. Det är kväll och nära solnedgången. Därför är killens skugga mycket lång och den faller i samma riktning som hans blick.

En ung kvinna sitter lutad mot ett vägmärke som varnar för vilt och talar om att vi är i finska Lappland. Hon kisar och skuggar med handen över ögonen för att se tydligt i motljuset. Hon är klädd i ljusa byxor och ett tunt linne som lämnar armarna bara. Hon har sparkat av sig sina högklackade skor som verkar synnerligen opraktiska i det lappländska sandhavet.

Bilden visar ett tydligt värdeperspektiv genom att mannen liksom tornar upp sig framför henne. Hon ser upp och han ser ned. Kanske har hon väntat på honom och nu när han har kommit kommer det att hända något. Hon är passiv och han är aktiv. Vi vet inte om paret känner varandra men nu har de träffats och betraktaren kan nog utgå från att det mötet betyder något. Kläderna verkar inte märkvärdiga på något sätt men de har märket Diesel och det är en tillräcklig garanti för att man ska kunna klara av tillvarons svårigheter.

Bildens till synes dåliga komposition är i själva verket mycket medveten och för tankarna till en konstnär som Tintoretto (1518–1594) som ofta använde diagonalen i sina målningar för att skapa liv och rörelse.

Uppgifter (komplement till frågorna i *Svenska impulser 1*)

1. Vad har hänt före bildtillfället? Vad kommer att hända nu?
2. Vilken känsla tycker du att samspelet mellan bildens personer framkallar?
3. Byt plats mellan killen och tjejen på bilden. Vilket intryck skapar den nya tänkta kompositionen?
4. Diskutera de numera vetenskapligt bekräftade klimatförändringarna och skriv ett åtgärdsprogram i 10 punkter för världens politiker och andra beslutsfattare.

Filmtips: *En obekvämsanning* (2006)

Tips på en webbplats att utforska: <http://www.climatecrisis.net>

11. "Fallande soldat" av Robert Capa (s. 208)

En av Robert Capas mest kända bilder är *Fallande soldat* tagen 5 september 1936 på Cordobafrenten under spanska inbördeskriget. Bilden är känd, dels för dess gripande skildring av en soldat i dödsögonblicket, dels för att det ofta diskuteras om bilden arrangerats av Capa eller ej.

Robert Capa föddes 22 oktober 1913 i Budapest som Endre Friedmann. Som sjuttonåring begav han sig till Berlin för att studera till journalist. Men de dåliga tiderna – detta var 1932 – gjorde det snart omöjligt för föräldrarna att betala för hans utbildning. Den unge Endre måste försörja sig själv. Han blev bud hos en fotoagentur och snart var han på väg in i mörkrummet där han fick lära sig framkalla film. Det stod inte länge på förrän han sändes på sitt första fotouppdrag till Köpenhamn för att fotografera den landsflyktige Leo Trotskij.

1933 kom Hitler till makten i Tyskland och Endre som var av judisk börd lämnade Berlin och slog sig ner i Paris. Där kallade han sig André och uppfann tillsammans med sin sambo Gerda Pohorylle den framgångsrike amerikanske fotografen Robert Capa. Syftet var att få bättre fart på försäljningen av de egna bilderna. Tricket lyckades över förväntan.

Capa fotograferade de stora konflikterna under sin livstid. Han lär ha sagt: "If your pictures aren't good enough, you're not close enough". När han fotograferade den amerikanska landstigningen på Omaha Beach i Normandie var det just det som kännetecknade hans bilder – en förskräckande närhet. Det lär ha funnits 72 bilder från invasionen men Lifes fotolabb i London gjorde ett misstag vid framkallningen och det finns bara nio bilder kvar. Kravet på närhet kom så småningom att kosta Capa livet. Han sprängdes i luften och dog ögonblickligen när han klev på en landmina under bevakningen av kriget i Franska Indokina 1954.

Så sent som 2008 återfanns omkring 3 500 negativ från inbördeskriget i Spanien som länge varit försvunna. Negativrullarna låg i tre enkla, tejplagade kartonger hos en filmare i Mexico City. Förhoppningsvis kan de nya bilderna undanröja alla tvivel kring äktheten av *Fallande soldat*.

Uppgifter (komplement till uppgifterna i *Svenska impulser 1*)

1. Robert Capa har beskyllts för att ha konstruerat bilden *Fallande soldat*. Detta är något som Capas levnadstecknare Richard Whelan bestrider. Undersök hur Whelan kommer fram till att bilden är äkta på www.pbs.org/wnet/americanmasters/episodes/robert-capa/in-love-and-war/47/
2. Frågor om äkthet är ständigt aktuella när det gäller nyhetsrapporter i text och bild. Hur kan vi veta om fotografer och reportrar inte förstärker sina bilder med modern digitalteknik och vinklar sina nyheter?

Lästips: *Krigsfotografen – från Nordafrika till Berlin* av Robert Capa

Bokens bästa bild!

Svenska impulser 1 innehåller många bilder av olika slag. Din uppgift är att utse bokens bästa bild och presentera den för några kamrater. Arbeta så här:

- Bläddra dig igenom boken och titta ganska snabbt på bilderna. Gör en notering för de sidor där det finns bilder som du fastnar för. Slå upp dessa sidor igen och titta noga på bilderna den här gången. Jämför dem med varandra – och kora en vinnare.
- Försök att sätta ord på vad det är du fastnade för med bilden. Gillade du den omedelbart, eller är det en sådan där bild som man behöver titta på en stund för att den ska öppna sig? Är den fantasifull och spännande, eller har den i första hand ett starkt och tydligt budskap? Ger bilden dig några associationer? Väcker den tankar och minnen? Är den tydlig eller svår att tolka?
- Förbered din presentation av din bild genom att skriva en kort analys av den. Utgå från mallen i *Svenska impulser 1* på sidan 207 och låt frågorna vara till stöd för din analys. Om någon fråga inte passar till bilden du valt stryker du den. Avsluta din analys med din motivering.
- Presentera bilden för dina kamrater. Vänta med att visa bilden tills du har berättat färdigt!